

SPLOŠNA MATURA IZ PREDMETA SOCIOLOGIJA V LETU 2022

Poročilo DPK SM za sociologijo

Vsebina

1	Struktura kandidatov.....	2
1.1	Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih	3
1.2	Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije – primerjava po letih	4
1.3	Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2022	6
2	Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2022	7
2.1	Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah	7
2.2	Meje med ocenami	9
2.3	Porazdelitev dosežkov po ocenah	10
3	Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2022.....	12
4	Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM	14
4.1	Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita	14
4.2	Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita	15
4.3	Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih	15
4.4	Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov	20
4.5	Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah	23
5	Zunanje ocenjevanje in ugovori.....	25
5.1	Zunanje ocenjevanje	25
5.2	Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene.....	25
6	Povzetek	26
6.1	Ocena uspeha kandidatov	26
6.2	Ocena kakovosti izpitnih pol.....	26
6.3	Druge ugotovitve	26

Avtorja:

mag. Mirjam Počkar, glavna ocenjevalka za sociologijo

dr. Samo Uhan, predsednik DPK SM za sociologijo

Poročilo je potrdila DPK SM za sociologijo na svoji 28. redni seji 29. 09. 2022.

Ljubljana, september 2022

1 Struktura kandidatov

Statistične podatke za kandidate, ki so se udeležili **spomladanskega izpitnega roka splošne mature**, prikazujemo ločeno glede na njihovo strukturo:

a) **referenčno skupino SM** predstavljajo redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo (brez kandidatov z maturitetnim tečajem, 21-letnikov, odraslih in poklicnih maturantov). Na dosežkih te skupine se postavljajo tudi meje med ocenami.

Okrajšava: ref. skup. SM;

b) **kandidate SM** (ref. skup. SM + ostali SM) predstavljajo tisti, ki opravljajo splošno maturo (brez kandidatov poklicne mature, ki opravljajo posamezni izpit splošne mature). To so:

- referenčna skupina SM (redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo) in
- **ostali SM**, to so:
 - kandidati z maturitetnim tečajem,
 - 21-letniki,
 - odrasli,
 - kandidati, ki popravljajo eno ali dve negativni oceni,
 - kandidati, ki opravljajo SM ponovno v celoti,
 - kandidati, ki opravljajo SM v dveh delih, in
 - kandidati, ki izboljšujejo oceno.

Okrajšava: kandidati SM;

c) **kandidate PM** (kandidati poklicne mature s posameznim izpitom pri splošni maturi) predstavljajo tisti, ki ob poklicni maturi (štirje predmeti) dodatno opravljajo posamezni izpit SM.

Okrajšava: kandidati PM.

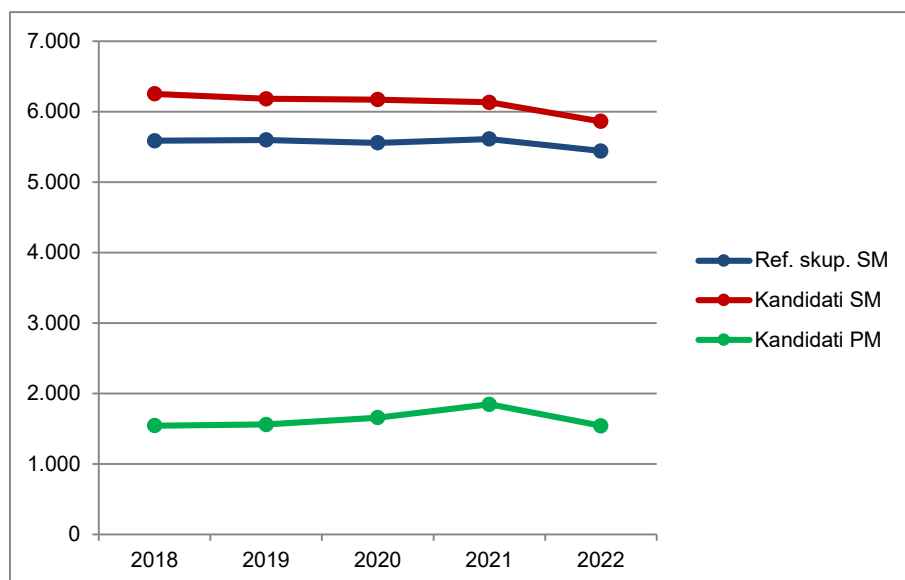
1.1 Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih

Preglednica 1.1.1 in slika 1.1.1 prikazujeta primerjavo števila udeleženih kandidatov v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2018 do 2022. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.1.1: Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2018–2022

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2018	5.589	6.255	1.544
2019	5.600	6.185	1.560
2020	5.560	6.173	1.657
2021	5.615	6.134	1.846
2022	5.444	5.865	1.542

Slika 1.1.1: Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2018–2022

Vir: Državni izpitni center 2022

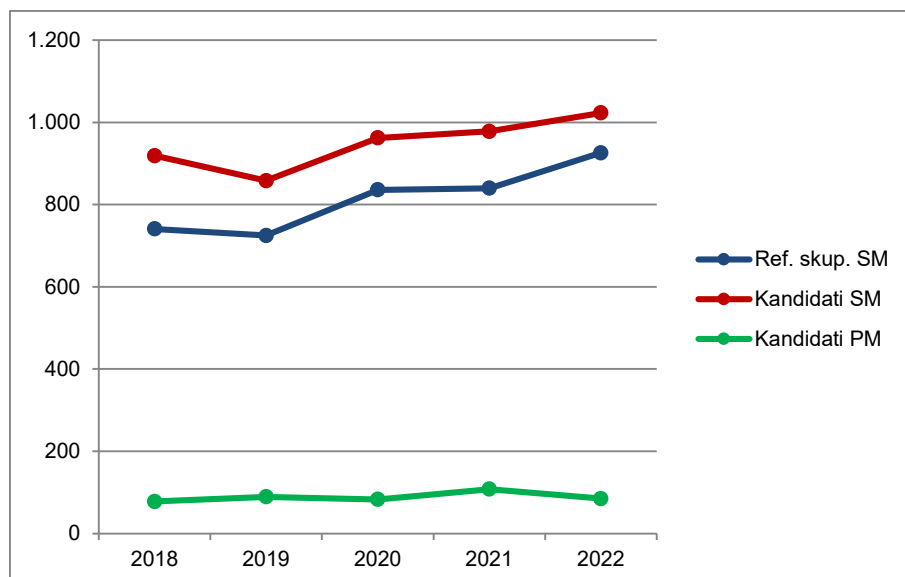
1.2 Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije – primerjava po letih

Preglednica 1.2.1 in slika 1.2.1 prikazujeta primerjavo števila kandidatov, ki so opravljali sociologijo v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2018 do 2022. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2018–2022

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2018	741	919	78
2019	725	858	89
2020	836	962	83
2021	840	978	108
2022	926	1.023	85

Slika 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2018–2022

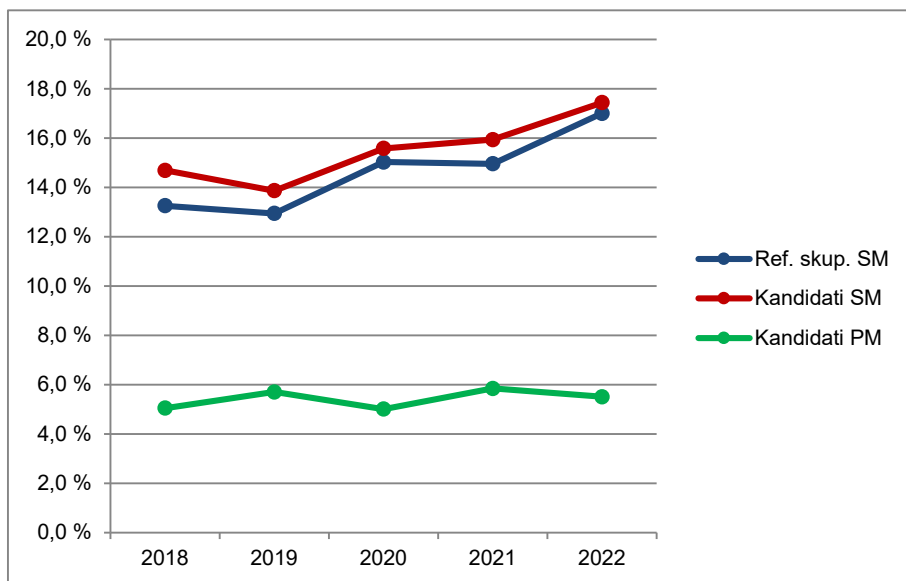
Vir: Državni izpitni center 2022

Preglednica 1.2.2 in slika 1.2.2 prikazujeta primerjavo deleža kandidatov, ki so opravljali sociologijo (preglednica 1.2.1), glede na udeležene kandidate v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2018 do 2022 (preglednica 1.1.1). Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.2: Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2018–2022

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2018	13,3 %	14,7 %	5,1 %
2019	12,9 %	13,9 %	5,7 %
2020	15,0 %	15,6 %	5,0 %
2021	15,0 %	15,9 %	5,9 %
2022	17,0 %	17,4 %	5,5 %

Slika 1.2.2: Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz sociologije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2018–2022

Vir: Državni izpitni center 2022

1.3 Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2022

Preglednica 1.3.1 in slika 1.3.1 prikazujeta število in delež kandidatov, ki so opravljali izpit splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2022. Podatki so prikazani po strukturi kandidatov. (Redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno matura in predstavljajo referenčno skupino SM, so dodatno razdeljeni tudi na izobraževalne programe.)

Preglednica 1.3.1: Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2022

	Število	Delež
Splošna gimnazija	794	71,7 %
Klasična gimnazija	31	2,8 %
Gimnazija	825	74,5 %
Tehniška gimnazija	25	2,3 %
Ekonomska gimnazija	43	3,9 %
Umetniška gimnazija	33	3,0 %
Strokovna gimnazija	101	9,1 %
Ref. skup. SM	926	83,6 %
Ostali SM	97	8,8 %
Kandidati SM	1.023	92,3 %
Kandidati PM	85	7,7 %

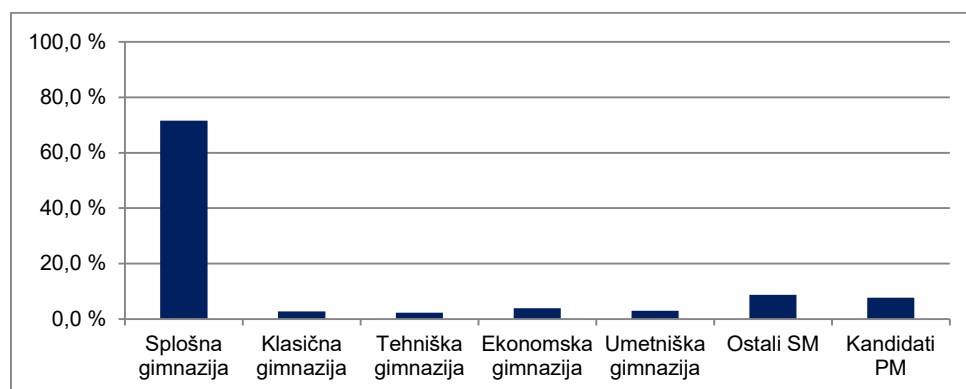
gimnazija = splošna gimnazija + klasična gimnazija

strokovna gimnazija = tehniška gimnazija + ekonomska gimnazija + umetniška gimnazija

ref. skup. SM = gimnazija + strokovna gimnazija

kandidati SM = ref. skup. SM + ostali SM

Slika 1.3.1: Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2022

Vir: Državni izpitni center 2022

2 Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2022

2.1 Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah

Preglednica 2.1.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah pri sociologiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2022 v posamezne razrede/intervale, ki obsegajo pet odstotnih točk (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.1.2 in slika 2.1.1 pa delež kandidatov, ki so dosegli manj odstotnih točk od zgornje meje razreda (tj. relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

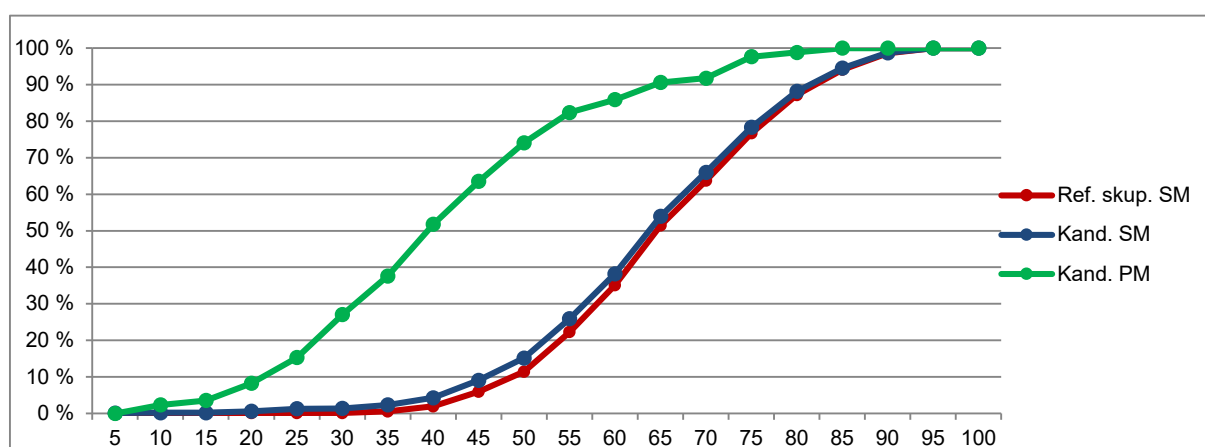
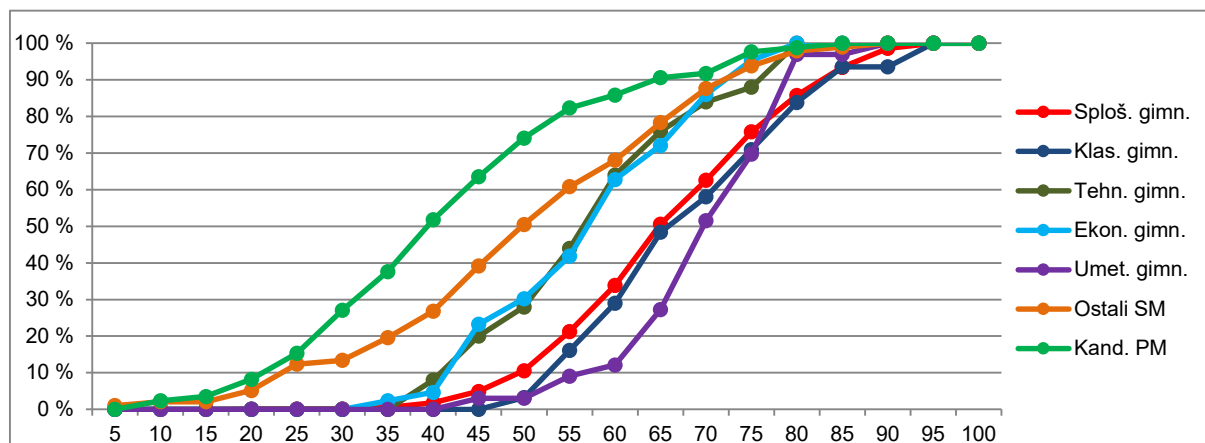
Preglednica 2.1.1: Frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
0-5	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
6-10	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
11-15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
16-20	1	0	1	0	0	0	0	1	4	3	4
21-25	0	0	0	0	0	0	0	0	7	7	6
26-30	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	10
31-35	3	0	3	0	1	0	1	4	10	6	9
36-40	10	0	10	2	1	0	3	13	20	7	12
41-45	25	0	25	3	8	1	12	37	49	12	10
46-50	45	1	46	2	3	0	5	51	62	11	9
51-55	85	4	89	4	5	2	11	100	110	10	7
56-60	100	4	104	5	9	1	15	119	126	7	3
61-65	133	6	139	3	4	5	12	151	161	10	4
66-70	95	3	98	2	6	8	16	114	123	9	1
71-75	105	4	109	1	4	6	11	120	126	6	5
76-80	79	4	83	3	2	9	14	97	101	4	1
81-85	61	3	64	0	0	0	0	64	65	1	1
86-90	41	0	41	0	0	1	1	42	43	1	0
91-95	11	2	13	0	0	0	0	13	13	0	0
96-100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKUPAJ	794	31	825	25	43	33	101	926	1.023	97	85

Preglednica 2.1.2: Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
5	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	0 %
10	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	2 %
15	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	4 %
20	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	5 %	8 %
25	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	12 %	15 %
30	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	13 %	27 %
35	1 %	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	1 %	1 %	2 %	20 %	38 %
40	2 %	0 %	2 %	8 %	5 %	0 %	4 %	2 %	4 %	27 %	52 %
45	5 %	0 %	5 %	20 %	23 %	3 %	16 %	6 %	9 %	39 %	64 %
50	11 %	3 %	10 %	28 %	30 %	3 %	21 %	11 %	15 %	51 %	74 %
55	21 %	16 %	21 %	44 %	42 %	9 %	32 %	22 %	26 %	61 %	82 %
60	34 %	29 %	34 %	64 %	63 %	12 %	47 %	35 %	38 %	68 %	86 %
65	51 %	48 %	51 %	76 %	72 %	27 %	58 %	51 %	54 %	78 %	91 %
70	63 %	58 %	62 %	84 %	86 %	52 %	74 %	64 %	66 %	88 %	92 %
75	76 %	71 %	76 %	88 %	95 %	70 %	85 %	77 %	78 %	94 %	98 %
80	86 %	84 %	86 %	100 %	100 %	97 %	99 %	87 %	88 %	98 %	99 %
85	93 %	94 %	93 %	100 %	100 %	97 %	99 %	94 %	95 %	99 %	100 %
90	99 %	94 %	98 %	100 %	100 %	100 %	100 %	99 %	99 %	100 %	100 %
95	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
100	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.1.1: Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah

Vir: Državni izpitni center 2022

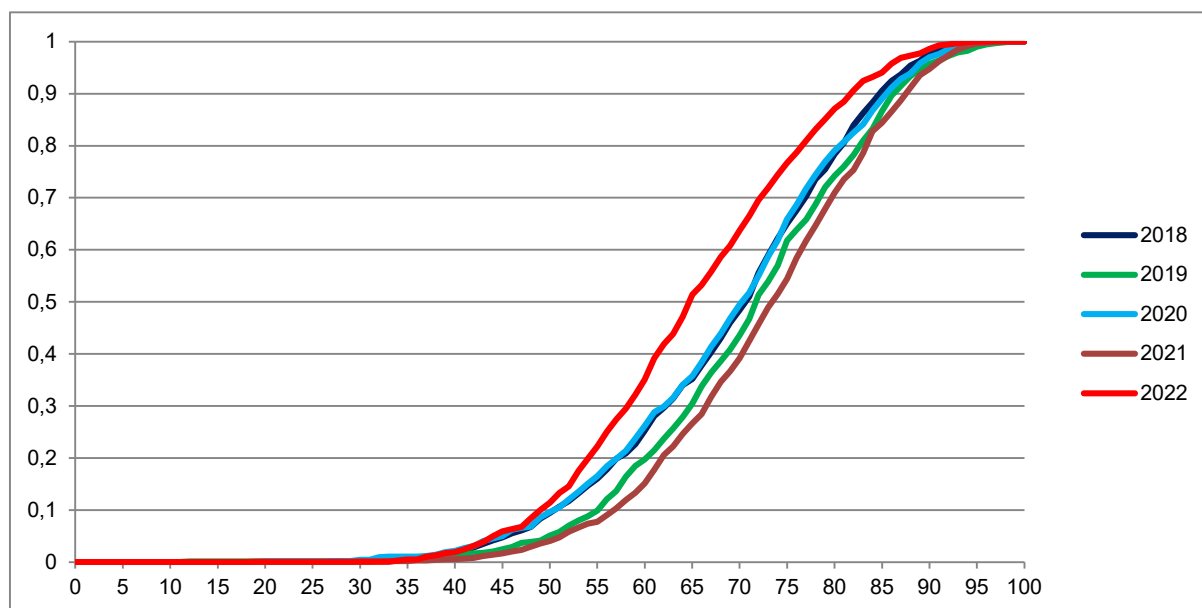
2.2 Meje med ocenami

Preglednica 2.2.1 prikazuje primerjavo mej med ocenami v letih od 2018 do 2022, slika 2.2.1 pa kumulativno frekvenčno porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah za referenčno skupino SM, na kateri se postavljajo meje med ocenami.

Preglednica 2.2.1: Meje med ocenami za zadnjih pet let

Leto	Ocene			
	2	3	4	5
2018	49	60	71	82
2019	50	61	72	83
2020	49	60	72	83
2021	50	61	73	84
2022	48	58	70	82

Slika 2.2.1: Kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah – referenčna skupina SM

Vir: Državni izpitni center 2022

2.3 Porazdelitev dosežkov po ocenah

Preglednica 2.3.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po ocenah pri sociologiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2022 (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.3.2 in slika 2.3.1 pa delež kandidatov s posameznimi ocenami (tj. relativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

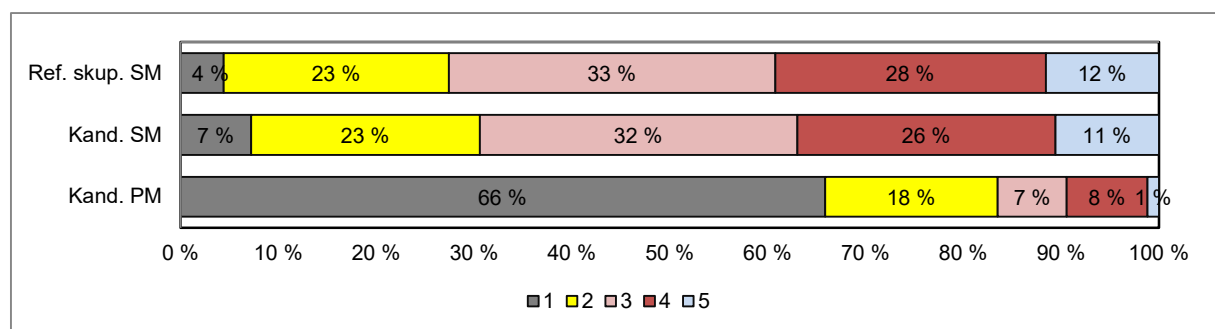
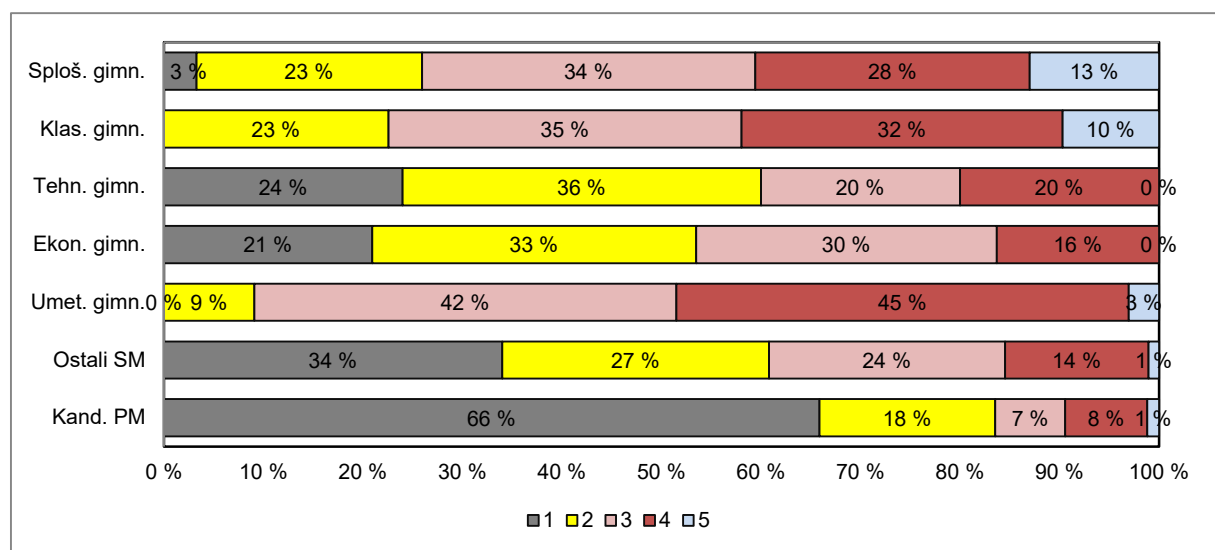
Preglednica 2.3.1: Frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekonom. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	26	0	26	6	9	0	15	41	74	33	56
2	180	7	187	9	14	3	26	213	239	26	15
3	266	11	277	5	13	14	32	309	332	23	6
4	219	10	229	5	7	15	27	256	270	14	7
5	103	3	106	0	0	1	1	107	108	1	1
Uspešni	768	31	799	19	34	33	86	885	949	64	29
Skupaj	794	31	825	25	43	33	101	926	1.023	97	85

Preglednica 2.3.2: Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	3 %	0 %	3 %	24 %	21 %	0 %	15 %	4 %	7 %	34 %	66 %
2	23 %	23 %	23 %	36 %	33 %	9 %	26 %	23 %	23 %	27 %	18 %
3	34 %	35 %	34 %	20 %	30 %	42 %	32 %	33 %	32 %	24 %	7 %
4	28 %	32 %	28 %	20 %	16 %	45 %	27 %	28 %	26 %	14 %	8 %
5	13 %	10 %	13 %	0 %	0 %	3 %	1 %	12 %	11 %	1 %	1 %
Uspešni	97 %	100 %	97 %	76 %	79 %	100 %	85 %	96 %	93 %	66 %	34 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.3.1: Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah

Vir: Državni izpitni center 2022

3 Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2022

V preglednici 3.1 so zbrani splošni podatki (tj. statistike) o kandidatih, ki so opravljali izpit splošne mature iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2022.

Preglednica 3.1: Splošni podatki o kandidatih pri izpitu SM iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku 2022

	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
Število kandidatov	794	31	825	25	43	33	101	926	1.023	97	85
Povprečni splošni uspeh pri SM*	19,07	20,29	19,11	16,22	15,23	20,61	17,61	18,96	18,76	15,50	-
Povprečni uspeh v 4. letniku SŠ	3,74	3,87	3,75	3,52	3,58	4,18	3,76	3,75	3,70	2,80	-
Povprečni uspeh v 3. letniku SŠ	3,85	4,06	3,86	3,64	3,74	4,27	3,89	3,86	3,82	3,00	-
Povprečna ocena pri predmetu SM	3,24	3,29	3,24	2,36	2,42	3,42	2,73	3,19	3,10	2,22	1,61
Povprečna originalna ocena pri predmetu SM**	3,22	3,29	3,22	2,36	2,40	3,39	2,71	3,17	3,07	2,13	1,61
Povprečno število odstotnih točk pri predmetu SM	66,03	67,81	66,10	57,31	56,76	69,46	61,05	65,55	64,07	50,00	41,49
Mediana odstotnega števila točk pri predmetu SM	65	66	65	57	57	69	61	65	64	50	40
Standardni odklon odstotnih točk pri predmetu SM	12,42	11,78	12,39	12,30	11,32	8,99	12,27	12,47	13,80	17,50	16,45
Povprečna ocena pri predmetu v 4. letniku SŠ	3,78	3,94	3,79	3,28	3,91	3,97	3,77	3,79	3,75	2,98	4,56
Povprečna ocena pri predmetu v 3. letniku SŠ	4,37	4,52	4,38	3,36	4,18	4,47	4,03	4,35	4,30	3,25	3,42
Korelacija splošnega uspeha pri SM in ocene pri predmetu SM*	0,76	-	0,76	-	0,64	0,58	0,69	0,75	0,76	0,77	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 4. letniku SŠ*	0,74	-	0,74	-	0,50	0,49	0,61	0,72	0,72	0,61	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 3. letniku SŠ*	0,60	-	0,60	-	0,50	0,36	0,53	0,59	0,60	0,55	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 4. letniku SŠ***	0,65	0,71	0,65	-	0,67	0,27	0,69	0,65	0,66	0,64	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 3. letniku SŠ***	0,65	0,71	0,65	-	0,67	0,27	0,69	0,65	0,66	0,64	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 4. letniku SŠ***	0,57	0,55	0,57	-	0,65	0,17	0,53	0,56	0,58	0,64	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 3. letniku SŠ***	0,40	0,25	0,40	-	-	0,05	0,54	0,42	0,45	0,63	-
Korelacija notranjega in zunanjega dela pri SM	0,24	0,43	0,25	-	0,01	0,20	0,28	0,24	0,33	0,40	0,23
Odstotek neuspešnih s PP	3,27	0,00	3,15	24,00	20,93	0,00	14,85	4,43	7,23	34,02	65,88
Odstotek neuspešnih brez PP	5,79	0,00	5,58	24,00	23,26	3,03	16,83	6,80	9,97	40,21	65,88

*Pri izračunu povprečnega splošnega uspeha pri SM so upoštevani samo uspešni kandidati (10 točk ali več). Enako velja tudi za korelacije s splošnim uspehom pri SM.

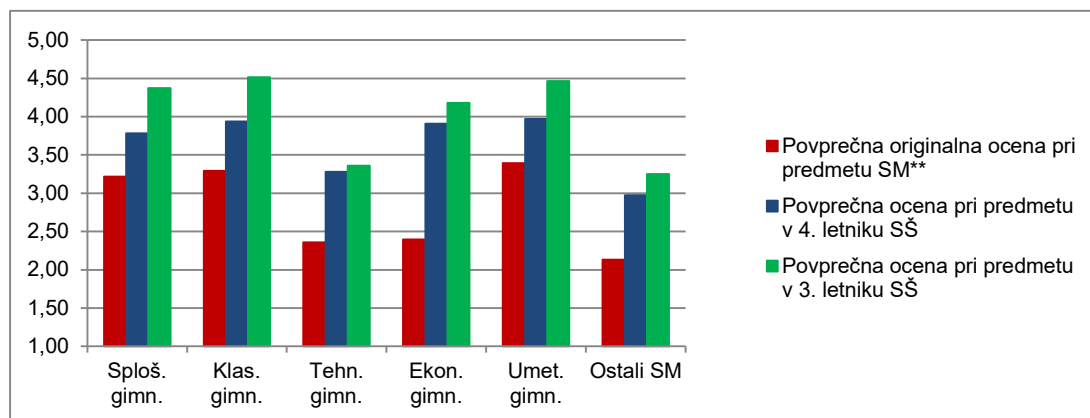
**Originalna ocena je ocena pri predmetu SM, izračunana iz odstotnih točk, brez upoštevanja PP (pogojno pozitivne), ocenjevanja na OR namesto VR ali upoštevanja ocene iz prejšnjega roka.

***Korelacija z oceno pri predmetu SM se računa z originalno oceno pri predmetu SM.

Če je manj kakor 30 popolnih parov podatkov, se korelacija ne izračuna.

Slika 3.1 prikazuje primerjavo povprečne originalne ocene pri izpitu SM iz sociologije in povprečnih ocen iz sociologije v 4. in 3. letniku srednje šole. Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

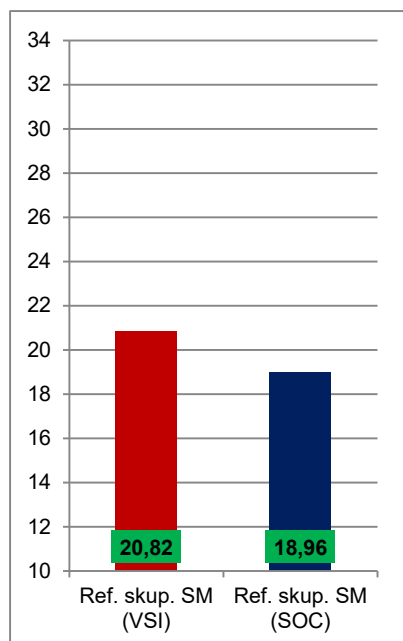
Slika 3.1: Povprečne ocene pri izpitu SM iz sociologije

Vir: Državni izpitni center 2022

Slika 3.2 prikazuje primerjavo povprečnega splošnega uspeha vseh gimnazijcev, ki so v spomladanskem izpitnem roku 2022 prvič v celoti opravljali splošno matura (ref. skup. SM – VSI), in gimnazijcev, ki so v tem izpitnem roku prvič v celoti opravljali izpit SM iz sociologije (ref. skup. SM – SOC).

Slika 3.2: Povprečni splošni uspeh pri SM in pri izpitu SM iz sociologije

Vir: Državni izpitni center 2022

4 Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM

4.1 Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita

Preglednica 4.1.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri zunanjem in notranjem delu izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2022.

Preglednica 4.1.1: Osnovni statistični podatki

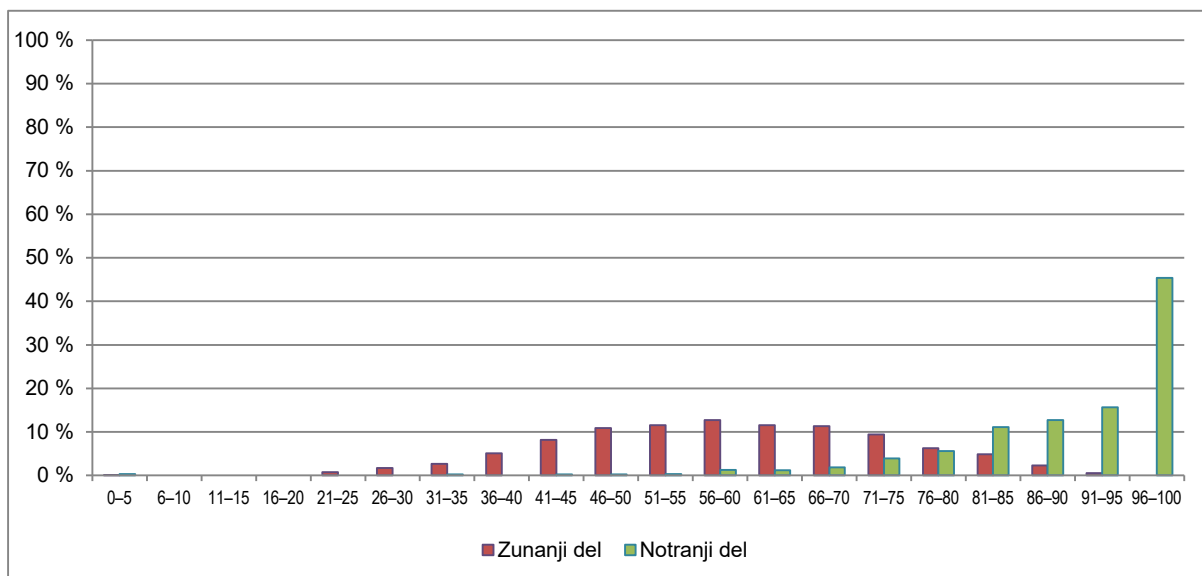
	Zunanji del	Notranji del
Število kandidatov	926	926
Povprečno število odstotnih točk	47,17	18,37
Standardni odklon odstotnih točk	11,70	2,32
Maksimalno število odstotnih točk	75,13	20,00
Povprečna težavnost	0,59	0,92

Preglednica 4.1.2 in slika 4.1.1 prikazujeta relativno frekvenčno porazdelitev referenčne skupine SM po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2022.

Preglednica 4.1.2: Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita

Odstotki	Zunanji del	Notranji del
0–5	0 %	0 %
6–10	0 %	0 %
11–15	0 %	0 %
16–20	0 %	0 %
21–25	1 %	0 %
26–30	2 %	0 %
31–35	3 %	0 %
36–40	5 %	0 %
41–45	8 %	0 %
46–50	11 %	0 %
51–55	12 %	0 %
56–60	13 %	1 %
61–65	12 %	1 %
66–70	11 %	2 %
71–75	9 %	4 %
76–80	6 %	6 %
81–85	5 %	11 %
86–90	2 %	13 %
91–95	1 %	16 %
96–100	0 %	45 %
SKUPAJ	100 %	100 %

Slika 4.1.1: Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita

Vir: Državni izpitni center 2022

4.2 Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita

Preglednica 4.2.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri posameznih delih izpita iz sociologije v spomladanskem izpitnem roku SM 2022.

Preglednica 4.2.1: Osnovni statistični podatki po posameznih delih izpita

	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Seminarska naloga
Število kandidatov	926	926	926
Povprečno število odstotnih točk	22,12	25,03	18,37
Standardni odklon odstotnih točk	5,94	7,18	2,32
Maksimalno število odstotnih točk	35,00	45,00	20,00
Povprečna težavnost	0,63	0,56	0,92

4.3 Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih

Izpitna pola 1

Izpitna pola 1 vsebuje 4 strukturirane naloge, ki lahko vključujejo različno število vprašanj. Pri prvi nalogi (*Odločanje v skupnosti*) je bilo 10 vprašanj, pri drugi (*Odklonskost in kriminaliteta*) prav tako 10 vprašanj, pri tretji (*Šolanje*) 11 vprašanj in pri četrti (*Družina*) 10 vprašanj. Kandidati izberejo in odgovarjajo na celoten sklop vprašanj pri dveh nalogah. Pri vsaki lahko dosežejo največ 20 točk, skupaj 40 točk. Izpitna pola 1 pomeni 35 % ocene.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati, ki so maturo opravljali prvič (brez poklicnih maturantov in drugih) – bilo jih je 962 (lani 840), dosegli pri tem delu izpita, je bilo 25,28 točke (lani 27,39 točke), kar je 22,12 odstotne točke (lani 23,97 odstotne točke). Če upoštevamo vse kandidate (brez poklicnih maturantov) – bilo jih je 1023 (lani 978), je bilo povprečno število (absolutnih) točk 24,55 (lani 26,32), kar je 21,48 odstotne točke (lani 23,03 odstotne točke). Nekoliko slabši rezultati

spomladanskega roka splošne mature 2022 v primerjavi s prejšnjim letom so najbrž povezani s pribitkom 10 % točk, ki so ga imeli lanski maturanti na manjkajoče točke.

Največ kandidatov je izbralo 4. nalogo (*Družina*), sledijo 2. naloga (*Odklonskost in kriminaliteta*) ter v približno enakem številu 3. (*Šolanje*) in 1. naloga (*Odločanje v skupnosti*). Največje povprečno število absolutnih točk so zbrali pri 2. nalogi, sledijo 4., 1. in 3. naloga. Zadnja naloga nekoliko izstopa po nizkem povprečnem številu absolutnih (in relativnih) točk v primerjavi z drugimi nalogami.

Indeks težavnosti v Izpitni poli 1 (v nadaljevanju IT) je 0,63, če upoštevamo kandidate, ki so maturo opravljali prvič (v nadaljevanju referenčna skupina), in 0,61, če upoštevamo vse kandidate brez poklicnih maturantov.

Preglednica 4.3.1 (Dosežki pri Izpitni poli 1, IT) prikazuje število kandidatov (referenčna skupina), ki so odgovarjali na posamezno nalogo (N), povprečno število doseženih točk in indeks težavnosti.

Preglednica 4.3.1: Dosežki pri Izpitni poli 1, IT

Naloga	N	Povprečno število (absolutnih) točk	IT
1	225	11,66	0,58
2	666	13,58	0,68
3	245	10,14	0,51
4	714	12,97	0,65

V nadaljevanju je predstavljenih še nekaj opažanj po posameznih nalogah in vprašanjih v Izpitni poli 1. Nanašajo se na referenčno skupino.

1. strukturirana naloga: Odločanje v skupnosti

IT se giblje med 0,18 in 0,75. Najtežje vprašanje za kandidate je bilo vprašanje 1.9. (*Predstavite tri značilnosti pluralističnega pristopa k razumevanju teorije elit.*). Večina kandidatov na vprašanje bodisi ni odgovorila ali pa so bili odgovori napačni ali pomanjkljivi. IT je samo 0,18. Nekoliko slabši oziroma pomanjkljivi so bili odgovori na vprašanje 1.10. (*Kaj so (spolne) kvote?*). IT je 0,42. Podoben je tudi pri vprašanju 1.1. (*Kateri sociolog je prepričan, da je moč v rokah vseh državljanov in da ne gre le za moč vodilnih politikov? Obkrožite pravilno rešitev.*). Med štirimi ponujenimi možnostmi se je več kot polovica kandidatov odločila za napačno. IT je 0,45. Na druga vprašanja so odgovarjali bolje. IT se giblje med 0,62 (vprašanje 1.2: *Pojasnite legalnost in legitimnost družbene moči in razliko med njima.*) in 0,75 (vprašanje 1.7: *Dopolnite. Politična participacija kot temeljna razsežnost demokracije vključuje ...*).

2. strukturirana naloga: Odklonskost in kriminaliteta

Kot je bilo že omenjeno, je to nalogo izbralo precej kandidatov, povprečno število doseženih točk je bilo pri tej nalogi največje. IT se giblje med 0,34 in 0,95. Najbolj pomanjkljivi ali napačni odgovori so bili odgovori na vprašanje 2.7. (*Kako odklonskost pojasnjuje teorija označevanja (etiketiranja)?*), IT je 0,34. S tem vprašanjem je bilo povezano tudi vprašanje 2.8. (*Kako imenujemo teoretsko perspektivo, v okviru katere je nastala teorija etiketiranja?*). Več kot polovica kandidatov ni vedela, da gre za (simbolični) interakcionizem. Skoraj vsi kandidati so pravilno odgovorili na vprašanje 2.1. (*Kdaj je v skladu s sociološko opredelitvijo delovanje ali ravnanje odklonsko?*), IT je 0,95. Dobri so bili tudi odgovori na vprašanje 2.6. (*Povežite imena avtorjev/teoretikov s pojmi tako, da na črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.*), IT je 0,88. Nekoliko slabši so bili odgovori na vprašanje 2.3. (*Zakaj sta po mnenju sociologa É. Durkheima odklonskost in kriminaliteta univerzalna in normalna družbena pojava?*), IT je 0,51. Nekaj težav je povzročalo še vprašanje 2.10. (*Pojasnite pomen splošne negativne in pozitivne prevencije.*), IT je 0,53.

3. strukturirana naloga: Šolanje

Pri tej strukturirani nalogi so kandidati dosegli najmanjše povprečno število točk, IT se giblje med 0,27 in 0,71. Najslabše so odgovarjali na vprašanje 3.2. (*Dopolnite. Nastanek šole kot družbene institucije je neločljivo povezan z izumom: ...; Verjetno so bile zato prve šole: ...*), IT je 0,27. Pomanjkljivi in/ali napačni so bili tudi odgovori na vprašanje 3.7. (*Kakšne posledice ima pravilno naveden pojav v odgovoru na vprašanje 3.5. (op.: gre za ekspanzijo šolanja) za družbeno vrednotenje dosežene stopnje formalne izobrazbe?*), IT je 0,29. Najboljši odgovori so bili odgovori na vprašanje 3.1. (*S katero besedo/pojmom poimenujemo dejavnost šole kot družbene institucije?*), IT je 0,71, in pri vprašanju 3.10. (*L. Althusser označi šolo kot ... – ponujenih je bilo pet možnosti ...*), IT je 0,70. Nekoliko presenetljivo pa je, da kandidati niso bolje odgovarjali na vprašanje 3.11. (*V okviru katerega govornega obrazca/koda po Bernsteinu poteka šolsko izobraževanje?*), IT je 0,58.

4. strukturirana naloga: Družina

Nalogo je izbralo največ kandidatov, IT je med 0,29 in 0,92. Za kandidate je bilo najtežje vprašanje 4.2. (*Razložite, kaj pomeni, da ima definicija družine tudi vlogo normativnega modela.*), IT je 0,29, najlažje pa vprašanje 4.4. (*Navedite, na katero funkcijo družine nakazuje vir 1.*), IT je 0,92. Samo nekoliko slabša je bila predstavitev navedene funkcije (vprašanje 4.5.), IT je 0,81. Pod 0,65 je bil IT pri vprašanjih 4.10. (*Kateri dve funkciji, ki ju opravlja družina, sta po mnenju sociologa Talcotta Parsonsa temeljni in univerzalni?*), IT je 0,58, in 4.3. (*Pojasnite razliko med družino in zakonsko/partnersko zvezo.*), IT je 0,61.

Izpitna pola 2

Izpitna pola 2 vsebuje 5 esejskih nalog. Kandidati izberejo in odgovarjajo na dve. Za posamezen odgovor dobijo največ 20 točk, skupaj 40 točk. To pomeni 45 % ocene.

Esejske naloge lahko vsebujejo dodatna navodila, tokrat so bila vključena pri 1., 3. in 5. nalogi.

Povprečno število (absolutnih) točk, ki so ga kandidati iz referenčne skupine dosegli pri tem delu izpita, je 22,25 točke (lani 24,19 točke), kar je 25,03 odstotne točke (lani 27,21 odstotne točke). Če upoštevamo vse kandidate (brez poklicnih maturantov), je bilo povprečno število absolutnih točk 21,71 (lani 23), kar je 24,43 odstotne točke (lani 25,87 odstotne točke).

Največ kandidatov je izbralo 3. nalogo (*Razpravljajte o družbeni konstrukciji telesa in posegih v človeško telo.*), sledijo 1. naloga (*Razpravljajte o družbeni slojevitosti v modernih družbah.*), 5. naloga (*Razpravljajte o povezanosti medijev in globalizacije.*), 4. naloga (*Predstavite in analizirajte tri različne pojave, zaradi katerih lahko govorimo o revitalizaciji religije v (post)modernih družbah ter jih ponazorite*

s konkretnimi primeri.) in 2. naloga (*Predstavite, primerjajte in kritično presodite hiperglobalizatorski, skeptični in transformacijski pogled na globalizacijo.*).

IT Izpitne pole 2 je 0,56, če upoštevamo referenčno skupino, in 0,54, če upoštevamo vse kandidate brez poklicnih maturantov.

Preglednica 4.3.2 (Dosežki pri Izpitni poli 2, IT) prikazuje število kandidatov, ki so odgovarjali na posamezno nalogo (N), povprečno število doseženih (absolutnih) točk in indeks težavnosti za posamezno nalogo. Vsi podatki veljajo za referenčno skupino.

Preglednica 4.3.2: Dosežki pri Izpitni poli 2, IT

Naloga	N	Povprečno število (absolutnih) točk	IT
1	518	10,34	0,52
2	104	13,25	0,66
3	567	11,83	0,59
4	289	12,49	0,62
5	372	9,53	0,48

IT posameznih nalog se giblje med 0,48 in 0,66. Najnižje ocenjeni odgovori so bili pri 5. nalogi, najboljše pa pri 2. nalogi, ki jo je izbralo najmanj kandidatov. Razmeroma nizko so bili ocenjeni odgovori pri 1. nalogi, ki jo je izbralo veliko kandidatov. V nadaljevanju so predstavljene nekatere značilnosti in pomanjkljivosti odgovorov, ki so jih opazili zunanji ocenjevalci, kar pa ne pomeni, da je bilo to značilno za vse ali za večino odgovorov. Več o tem bo pojasnjeno v naslednjem podpoglavju.

1. esejska naloga: Razpravljajte o družbeni slojevitosti v modernih družbah.

Kot je bilo že omenjeno, je bila to druga najpogosteje izbrana naloga, povprečno doseženo število (absolutnih) točk pa ni bilo prav visoko. Naloga je imela dodatna navodila, ki so zahtevala opredelitev dejavnikov, ki vplivajo na spremembe v družbeni slojevitosti, in ovrednotenje posledic teh dejavnikov za spremembe v družbeni strukturi modernih družb. Pomanjkljivost odgovorov je bila največkrat v tem, da so se kandidati posvetili razpravi o družbeni slojevitosti nasploh in predstavljanju posameznih oblik slojevitosti, manj pa zahtevam konkretne naloge.

2. esejska naloga: Predstavite, primerjajte in kritično presodite hiperglobalizatorski, skeptični in transformacijski pogled na globalizacijo.

Nalogo je izbralo najmanj kandidatov, doseženih pa je bilo največje povprečno število (absolutnih) točk. Naloga ni potrebovala dodatnih navodil. Kandidati, ki so jo izbrali, so večinoma vedeli za različne poglede, čeprav jih niso vedno natančno in celovito predstavili, umanjala sta tudi primerjava in ovrednotenje.

3. esejska naloga: Razpravljajte o družbeni konstrukciji telesa in posegih v človeško telo.

Nalogo je izbralo največ kandidatov, povprečno število doseženih (absolutnih) točk je bilo 11,83. Naloga je imela dodatna navodila, kandidati naj bi se opirali na sociološko preučevanje telesa, pojasnili naj bi pojem družbena konstrukcija telesa, razmerje med biološkostjo in družbenostjo v (samo)obravnavi telesa in posegov v telo. Pri tem naj bi se osredotočili na sodobne družbe. V mnogih odgovorih pa dodatna navodila niso bila v celoti upoštevana. Predvsem je bilo slabo pojasnjeno, kaj pomeni družbena konstrukcija telesa, šibka je bila tudi razprava o razmerju med biološkostjo in družbenostjo v (samo)obravnavi telesa in posegih v telo.

4. esejska naloga: Predstavite in analizirajte tri različne pojave, zaradi katerih lahko govorimo o revitalizaciji religije v (post)modernih družbah, ter jih ponazorite s konkretnimi primeri.

Povprečno število doseženih (absolutnih) točk je bilo drugo najvišje. Iz odgovorov kandidatov, ki so izbrali to nalogo, je bilo mogoče ugotoviti, da o pojavu, ki ga (nekateri) sociologi označujejo kot revitalizacijo religije, nekaj vedo, prav tako tudi o posameznih pojavih, ki kažejo na to revitalizacijo. Pomanjkljivost odgovorov pa je bila, da so bili posamezni pojavi površno, pomanjkljivo, nenatančno predstavljeni in analizirani ter ponazorjeni s konkretnimi primeri.

5. esejska naloga: Razpravljajte o povezanosti medijev in globalizacije.

Naloga je vključevala kratko dodatno navodilo, da naj kandidati povezanost medijev in globalizacije ponazorijo s primeri in predstavijo tako pozitivne kot negativne vidike te povezanosti. Nalogo je izbralo razmeroma veliko kandidatov, povprečno število doseženih točk pa je bilo najnižje. Največja pomanjkljivost odgovorov je bila v tem, da so se mnogi kandidati osredinili na razlago globalizacije, vzrokov zanjo in njenih posledic, morda so na kratko napisali nekaj o medijih nasploh. Odgovorov, v katerih bi razpravljali o tistem, kar zahteva naloga, ni bilo prav veliko.

Seminarska naloga

Kandidati lahko dobijo pri seminarski nalogi največ 20 točk; to prinese 20 % ocene. Povprečno število doseženih točk (absolutno in relativno) pri tem delu izpita (notranji del) je bilo 18,37 (lani 18,85). IT je bil 0,92 (lani 0,94), korelacija med zunanjo in notranjo oceno pa 0,24 (lani 0,30). To velja za referenčno skupino, če upoštevamo vse kandidate brez poklicnih maturantov, pa so dosežki naslednji: povprečno število točk je 18,13 (lani 18,42), IT 0,91 (lani 0,92) in korelacija 0,33 (lani 0,38).

4.4 Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov

Izpitna pola 1

1. strukturirana naloga: Odločanje v skupnosti

Najbolj pogosti napačni ali pomanjkljivi odgovori so bili na vprašanje 1.9. (*Predstavite tri značilnosti pluralističnega pristopa k razumevanju teorije elit.*). Pogosto odgovora sploh ni bilo. Kot je bilo že omenjeno, je bil IT pri tej postavki 0,18. Tako je bilo to vprašanje najtežje v celotni Izpitni poli 1. Nekaj težav je bilo tudi pri vprašanju 1.10. (*Kaj so (spolne) kvote?*), saj je bilo iz odgovorov mogoče sklepati, da kandidati poznajo pojem in pomen kvot, vendar so bile njihove opredelitve nenatančne ali pomanjkljive, predvsem v smislu, da so poudarjali ustrezno zastopanost žensk, in ne zagotavljanja določenega deleža nujne zastopanosti obeh spolov. Pri vprašanju 1.1. (*Kateri sociolog je prepričan, da je moč v rokah vseh državljanov in da ne gre le za moč vodilnih politikov? Obkrožite pravilno rešitev.*) je pravilno rešitev (T. Parsons) obkrožila manj kot polovica kandidatov. Pogosto so se (napačno) odločali za Durkheima ali Webra. Kandidati so bili nenatančni pri vprašanju 1.2. (*Pojasnite legalnost in legitimnost družbene moči in razliko med njima.*), čeprav popolnoma napačnih odgovorov ni bilo veliko. V nasprotju s pričakovanji je bilo precej napačnih odgovorov pri vprašanju 1.8. (*Katera izmed oblik politične participacije je nekonvencionalna? Obkrožite pravilno rešitev.*). Namesto pravilne rešitve – državljanska neposlušnost – je precej kandidatov obkrožilo referendum, članstvo v interesnih skupinah ali prepričevanje drugih. Iz odgovorov na vprašanje 1.5. (*Navedite značilnosti avtoritarne države.*) je bilo videti, da te značilnosti poznajo, vendar so bile njihove navedbe pomanjkljive in zato niso dobili vseh možnih točk.

2. strukturirana naloga: Odklonskost in kriminaliteta

Najslabši so bili odgovori na vprašanje 2.7. (*Kako odklonskost pojasnjuje teorija označevanja (etiketiranja)?*). Kandidati niso izhajali iz temeljne trditve te teorije, da je odklonsko tisto, kar nosilci družbenega nadzora oziroma tisti, ki imajo moč, označijo za odklonsko. Pogosti so bili zapisi, da družba določi, kaj je odklonsko, in ob tem še pojasnjevanje primarne in sekundarne odklonskosti. Prav tako odgovori pogosto niso vsebovali trditve te teorije, da etiketa ni naključna, ampak da so ji izpostavljeni predvsem pripadniki marginalnih družbenih skupin. Veliko napačnih odgovorov (iz IT je mogoče sklepati, da več kot polovica) je bilo pri vprašanju 2.8. (*Kako imenujemo teoretsko perspektivo, v okviru katere je nastala teorija etiketiranja?*). Kandidati so navajali sociološka teorija, konfliktna teorija itd. Slabši so bili odgovori na vprašanje 2.3. (*Zakaj sta po mnenju sociologa È. Durkheima odklonskost in kriminaliteta univerzalna in normalna družbena pojava?*). Kandidati so univerzalnost in normalnost odklonskosti in kriminalitete zamenjevali s trditvami istega sociologa o njuni funkcionalnosti. Le redki so odgovorili popolnoma pravilno, da sta prisotni v vseh družbah in kulturah in da ju ni mogoče prepričati, saj vsi ljudje v socializaciji ne ponotranjijo sestavin kolektivne zavesti oziroma norm in vrednot. Pri odgovorih na vprašanje 2.2. (*Opreделите kriminaliteto.*) je bila pomanjkljivost večkrat ta, da so kandidati opredeljevali kriminaliteto premalo natančno kot kršenje formalnih norm, čeprav vsako kršenje formalnih norm ni kriminal. Pri vprašanju 2.4. (*Naštejte načine ugotavljanja vrst in razširjenosti kriminalitete.*) kandidati sicer niso imeli večjih težav, vendar niso bili tako redki napačni (npr. namesto viktimološke študije viktimološke študije ali namesto samonaznanitvene študije samoseznanitvene študije) ali pomanjkljivi zapisi (npr. namesto uradni statistični podatki policijske statistike, policijski zapisniki, namesto merjenje/ugotavljanje strahu pred kriminaliteto samo strah pred kriminaliteto). Pri vprašanju 2.9. (*Navedite dve lastnosti formalnega in dve lastnosti neformalnega družbenega nadzora.*) so kandidati večkrat navajali samo eno lastnost. Odgovori na vprašanje 2.10. (*Pojasnite pomen splošne negativne in pozitivne prevencije.*) so večkrat vsebovali pojasnjevanje posebne negativne in pozitivne prevencije, pri drugi so največkrat (napačno) navajali resocializacijo storilca.

3. strukturirana naloga: Šolanje

Najslabši odgovori so bili pri vprašanju 3.2. (*Dopolnite: Nastanek šole kot družbene institucije je neločljivo povezan z izumom: ... in Verjetno so bile zato prve šole: ...*). Pogosti napačni odgovori so bili, da so šole povezane z izumom tiska, da gre za tiskarske šole itd. Pri vprašanju 3.5. (*Kako imenujemo pojav, ki ga v zvezi s šolanjem omenja vir 1?*) so kandidati imeli težave s poimenovanjem tega pojava (namreč pojava ekspanzije šolanja). Med napačnimi odgovori je bilo največkrat navedeno podaljševanje šolanja. Pri vprašanju 3.6. (*Navedite in razložite dve družbeni okoliščini, ki sta spodbudili in omogočili pojav, o katerem govori vir 1.*) so pogosto navajali in razlagali dejavnike in okoliščine, ki so povezani z uvajanjem obveznega šolanja v 18. in 19. stoletju (modernizacija, industrializacija itd.), ne pa družbenih okoliščin sredi 20. stoletja, ki so spodbudile ekspanzijo šolanja. Vprašanje 3.7. (*Kakšne posledice ima pravilno naveden pojav v odgovoru na vprašanje 3.5. za družbeno vrednotenje dosežene stopnje formalne izobrazbe?*) se je navezovalo na prejšnji dve vprašanji. Pričakovan in v skladu z navodili za ocenjevanje je bil odgovor, da se zaradi več izobrazenih ljudi družbena vrednost izobrazbe zmanjša, da višja stopnja izobrazbe ne pomeni nujno prednosti npr. pri zaposlitvi, da je sredstvo proti družbeni degradaciji itd. Večji del kandidatov v svojih odgovorih ni razmišljal v tej smeri. Številni odgovori so pojasnjevali povezanost stopnje izobrazbe z družbenim statusom, to, da je izobrazba sredstvo družbenega vzpona, pisali so o meritokraciji itd. Kandidati so v odgovorih na vprašanje 3.3. (*Pojasnite, kdo se je lahko šolal vse do uvedbe obveznega šolanja v 18. in 19. stoletju.*) večinoma navajali, da je bilo šolanje privilegij pripadnikov višjih družbenih slojev, manj pa jih je navedlo, da je glede na spol šlo večinoma za moške. Kandidati v svojih odgovorih na vprašanje 3.9. (*Pojasnite slabše rezultate, o katerih govori vir 2, s pomočjo Bourdieujeve razlage neenakosti v šolanju.*) niso vedno uporabili koncepta kulturnega kapitala, kar je bistvo Bourdieujeve razlage neenakosti v šolanju. Precej napačnih odgovorov je bilo na vprašanje 3.11. (*V okviru katerega govornega obrazca/koda po Bersteinu poteka šolsko izobraževanje?*). Kandidati so namesto elaboriranega koda navajali bodisi napačen kod (restriktivnega) ali pa je šlo za napačen zapis (npr. elaborativni, laborativni).

4. strukturirana naloga: Družina

Tako kot pri prvih treh strukturiranih nalogah se je tudi pri tej nalogi eno od vprašanj izkazalo kot posebno težko in je bilo pri njem največ napačnih odgovorov. Tu je bilo to vprašanje 4.2. (*Razložite, kaj pomeni, da ima definicija družine tudi vlogo normativnega modela.*). V celoti pravilni odgovori so bili redki (da z definicijo družine postavimo tudi model, kaj naj bi bila prava družina, in da so oblike družin, ki ne ustrezajo definiciji, razumljene kot neobičajne, deviantne, patološke). Najbolj pogosti napačni odgovori so bili, da so kandidati opisovali družino kot dejavnik socializacije, pojasnjevali, da družina prenaša družbene norme, itd. Z vprašanjem 4.1. (*Opredelite družino s sociološkega vidika.*) ni bilo večjih težav, vendar v odgovorih večkrat ni bilo omenjeno, da je družina družbena institucija. Pri vprašanju 4.3 (*Pojasnite razliko med družino in zakonsko/partnersko zvezo.*) je bila ta razlika pojasnjena nenatančno, pomanjkljivo. V odgovorih na vprašanje 4.6. (*Navedite tri značilnosti integrirane delitve vlog v partnerski/zakonski zvezi ali družini.*) je precej kandidatov navajalo značilnosti segregirane delitve. Pri vprašanjih, pri katerih se zahteva navedba/pojasnjevanje več značilnosti nekega pojava, se pogosto dogaja, da kandidati isto značilnost »ponudijo« kot več različnih značilnosti. Ta pomanjkljivost se je pokazala tudi v teh odgovorih (kot prva značilnost je bilo npr. navedeno, da moške in ženske vloge niso ločene, kot druga, da gre za enake vloge partnerjev ali da oba delata vse itd.). Pri vprašanju 4.8. (*Pojasnite načeli eksogamije in endogamije.*) so kandidati včasih zamenjali načeli. Nekaj težav so imeli kandidati tudi z vprašanjem 4.10. (*Kateri dve funkciji, ki ju opravlja družina, sta po mnenju sociologa Talcotta Parsonsa temeljni in univerzalni?*). Večina kandidatov je pravilno navedla (primarno) socializacijo otrok, druge, čustvene stabilizacije odraslih, pa večkrat ne. Navajali so reproduktivno funkcijo, ekonomsko funkcijo itd.

Izpitna pola 2

Pri Izpitni poli 2 težko govorimo o popolnoma nepravilnih odgovorih. Kandidati so le v redkih primerih odgovarjali popolnoma nekaj drugega, kot je zahtevala naloga. Govorimo lahko o dobrih, celovitih in slabših, površnih in pomanjkljivih odgovorih. Slabi so tudi odgovori, ko kandidati ostanejo na ravni »prostega spisa«, brez vključevanja sociološke terminologije, socioloških spoznanj/teorij, argumentov, vnašajo v odgovore stereotipe in predsodke itd.

Opažanja zunanjih ocenjevalcev so bila delno predstavljena že v prejšnjem poglavju.

1. esejska naloga: Razpravljajte o družbeni slojevitosti v modernih družbah.

Zunanji ocenjevalci opažajo, da so kandidati v svojih odgovorih večkrat ostali pri razlagi zaprtih in odprtega sistema slojevitosti, pojasnjevanju pripisanega in pridobljenega družbenega statusa itd. Posvečali so se predstavljanju različnih oblik/sistemov slojevitosti in le malo pozornosti posvetili razpravi o družbeni slojevitosti v modernih družbah. Le redki so v svoj odgovor vključili katerega od dejavnikov, ki vplivajo na spremembe v družbeni slojevitosti, npr. vpliv tehnoloških sprememb na strukturo slojevitosti (izginjanje manualnih poklicev, rast intelektualnih zaposlitev oziroma profesij) in s tem na slojevsko strukturo. Niso omenjali širjenja in spreminjanja položaja srednjega sloja, novih načinov bogatenja, poglobljanja družbene neenakosti itd.

2. esejska naloga: Predstavite, primerjajte in kritično presodite hiperglobalizatorski, skeptični in transformacijski pogled na globalizacijo.

Čeprav je večina kandidatov, ki so izbrali to nalogo, vedela za različne poglede na globalizacijo in jih je navedla, je bilo precej predstavitev nenatančnih, pomanjkljivih in večkrat tudi napačnih. Včasih se je zdelo, da ne vedo, za kaj pri teh pogledih pravzaprav gre. Pomanjkljivost ogovorov je bila tudi v tem, da različnih pogledov niso primerjali in ovrednotili. Nekateri kandidati so poglede sicer navedli, vendar se v odgovorih niso ukvarjali z njimi; bolj so se posvetili globalizaciji in njenim različnim vidikom (ekonomskim, političnim, kulturnim).

3. esejska naloga: Razpravljajte o družbeni konstrukciji telesa in posegih v človeško telo.

Kandidati so imeli težave s pojasnjevanjem pojma družbena konstrukcija telesa: opredelitve so bile nenatančne ali napačne, iz česar je mogoče sklepati o nerazumevanju, kaj z družbeno konstrukcijo telesa razumemo. V nekaterih odgovorih ta sploh ni bila omenjena. Težave so bile tudi s pojasnjevanjem razmerja med biološkostjo in družbenostjo v (samo)obravnavi telesa in posegov v telo. Pri tem so se kandidati osredinili na biološki in družbeni spol in so koncepta natančno opisovali. Le redki so v odgovorih biološkost in družbenost obravnavali širše: končno ljudje z (nekaterimi) različnimi posegi v telo poskušamo preseči naravne, biološke danosti: telo zdravimo, poskušamo ohraniti mlado, spreminjamo videz itd. Predstavitev razlogov za različne posege je bila skromna, navadno je ostala na zelo splošni ravni v smislu, da gre za družbena pričakovanja in pritiske družbe, poskuse posameznikov, da bi se prilagodili družbenim zahtevam, morda tudi izstopali v svojem družbenem okolju itd. Nekateri odgovori so ostajali samo na ravni omenjanja in predstavljanja različnih posegov v telo v različnih družbah v preteklosti in danes.

4. esejska naloga: Predstavite in analizirajte tri različne pojave, zaradi katerih lahko govorimo o revitalizaciji religije v (post)modernih družbah, ter jih ponazorite s konkretnimi primeri.

Zunanji ocenjevalci ugotavljajo, da večina kandidatov ve, kaj je mišljeno z revitalizacijo religije in zaradi katerih pojavov (nekateri) sociologi govorijo o njej. Pomanjkljivost odgovorov je bila, kot je bilo že omenjeno, da so bili posamezni pojavi površno, pomanjkljivo, nenatančno predstavljeni in analizirani ter ponazorjeni s konkretnimi primeri. Včasih so bili napačni tudi predstavitve oziroma poimenovanja. Pogosto so kandidati npr. zamenjevali sekularno in civilno religijo.

5. esejska naloga: Razpravljajte o povezanosti medijev in globalizacije.

Odgovorov, v katerih bi kandidati razpravljali o tistem, kar naloga zahteva, ni bilo prav veliko. Največja pomanjkljivost, kot ugotavljajo zunanji ocenjevalci, je bila v tem, da so se številni kandidati osredinili na razlago globalizacije, vzrokov zanjo in njenih posledic, morda so na kratko napisali kaj o medijih nasploh. Povezanost medijev in globalizacije je bila zajeta v redkih odgovorih: le redko so tako ali drugače v odgovor vključevali pomen mednarodnega medijskega trga, mednarodni sistem produkcije, distribucije in potrošnje informacij, delovanje majhnega števila agencij, ki medije oskrbujejo z informacijami, itd. Niso omenjali medijskega in kulturnega imperializma, čeprav so nekateri pri razlagi globalizacije omenjali amerikanizacijo oziroma vesternizacijo, vendar je niso povezovali z mediji. Velikokrat je razprava o povezanosti med mediji in globalizacijo ostala le pri trditvi, da po zaslugi medijev vemo, kaj se dogaja po svetu.

4.5 Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah

Vprašalnik je izpolnilo 31 zunanjih ocenjevalcev, veljavnih izpolnjenih vprašalnikov je bilo 29. Na vprašanje, ali so bile naloge ustrezno sestavljene, je 24 zunanjih ocenjevalcev odgovorilo pritrdilno, 5 jih je odgovorilo z »ne«. V Izpitni poli 1 so zunanji ocenjevalci med nerazumljivimi vprašanji omenjali vprašanja 1.7., 1.9., 2.3., 2.7., 2.3., 3.2. in 4.2. Nenatančna naj bi bila vprašanja 1.7, 2.7, 3.2, 3.4, 3.6. in 3.9., med oblikovno nepreglednimi pa so navedli vprašanja 3.5. in 3.7. Kot pretežka so ocenili vprašanja 1.9., 2.3., 3.7., 4.2. in 4.7. Prelahko naj ne bi bilo nobeno vprašanje. V Izpitni poli 2 so se v eni od omenjenih kategorij znašle vse esejske naloge. Nerazumljive naj bi bile 1., 3. in 5. naloga, nenatančni 1. in 5., oblikovno nepregledni 2. in 5., pretežke pa 1., 2. in 5. naloga, kot prelahka je bila omenjena 1. naloga.

Sestavo (strokovno in vsebinsko ustreznost, tehnično izvedbo) Izpitne pole 1 so ocenili s povprečno oceno 4,2 (na lestvici od 1 do 5), Izpitno polo 2 pa s povprečno oceno 3,7. Zunanji ocenjevalci menijo, da so bile na spomladanskem roku mature 2022 naloge v Izpitni poli 2 (pre)zahtevne ali vsaj nekoliko »zoprne«. Njihova ocena navodil za ocenjevanje Izpitne pole 1 je bila 4,0, ocena navodil za ocenjevanje Izpitne pole 2 pa 3,8.

Med posamičnimi pripombami k izpitnemu gradivu na spomladanskem izpitnem roku mature 2022 so navedene naslednje: pri nekaterih esejskih nalogah (Izpitna pola 2) dodatna navodila niso bila v pomoč kandidatom pri zasnovi odgovora (predvsem pri 1. esejski nalogi), nekatere esejske naloge so preveč odprte in jih je težje ocenjevati oziroma so zato večja razhajanja med ocenjevalci, v navodilih za ocenjevanje esejskih nalog bi bilo treba bolj natančno določiti vsebinska navodila. Pripomba glede Izpitne pole 1 je bila tudi, da se vprašanja pri posamezni strukturirani nalogi ne bi smela navezovati eno na drugo.

Na vprašanje, katere kognitivne ravni kandidati slabše obvladajo (izbrali so lahko enega ali več ponujenih odgovorov), je največ zunanjih ocenjevalcev odgovorilo, da slabše obvladajo interpretacijo (38 %) in analizo (40 %), kar je podobno kot prejšnja leta. Na vprašanje, katerim tipom vprašanj bi v prihodnje dali prednost (tudi tu so lahko izbrali enega ali več ponujenih odgovorov), jih je največ – 55 % – odgovorilo, da je trenutno razmerje tipov vprašanj ustrezno. 27 % zunanjih ocenjevalcev bi dalo

prednost vprašanjem odprtega tipa s krajšimi odgovori (strukturirana vprašanja), 15 % vprašanjem zaprtega tipa in 3 % vprašanjem esejskega tipa. Prejšnje leto so bili predlogi precej drugačni: vprašanjem zaprtega tipa bi dalo prednost 33,3 %, vprašanjem odprtega tipa s krajšimi odgovori 47,2 % in vprašanjem esejskega tipa 19,4 % zunanjih ocenjevalcev.

5 Zunanje ocenjevanje in ugovori

5.1 Zunanje ocenjevanje

Kandidati so pisali maturitetni izpit iz sociologije 31. maja 2022. Moderacija navodil za ocenjevanje in standardizacija sta potekali na Državnem izpitnem centru 6. junija 2022, dostop do izpitnega gradiva in s tem začetek priprav na moderacijo je bil omogočen 3. junija 2022.

Seminar za zunanje ocenjevalce (in s tem dodatna razlaga in (skupna) moderacija navodil za ocenjevanje) je bil izpeljan 7. junija 2022 na Državnem izpitnem centru. Po seminarju je bilo mogoče začeti ocenjevanje, ki je bilo 20. 6. 2022.

Poleg glavne ocenjevalke je ocenjevanje vodilo še pet pomočnikov (trije člani komisije in dva zunanja ocenjevalca). E-ocenjevanje je potekalo brez posebnosti oziroma zapletov. Z nekaterimi zunanjimi ocenjevalci, ki niso bili takoj potrjeni, so pomočniki opravili ustrezno e-komunikacijo. Pri beleženju doseženih točk so nekateri podobno kot prejšnje leto imeli nekaj težav oziroma je bilo nekaj napak: ker kandidati izbirajo med ponujenimi nalogami, je včasih prihajalo do tega, da so ocenjevalci vpisovali točke k neizbranim nalogam ali da so z oznako NR (namesto 0 točk) označili izbrano nalogo, ki jo je kandidat reševal, vendar je bil odgovor napačen ali pa ga ni bilo. Na to so bili zunanji ocenjevalci vsakokrat opozorjeni in so svoje napačne vpise sproti popravljali.

5.2 Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene

Omogočen je bil e-vpogled v izpitno dokumentacijo. Vloženih je bilo 34 ugovorov na oceno (lani 44) in 4 ugovori na izračun ocene. V 7 primerih je bila ocena spremenjena (zvišana za eno oceno).

6 Povzetek

6.1 Ocena uspeha kandidatov

Uspeh kandidatov in kandidatki na SM iz predmeta sociologija je primerljiv z rezultati preteklih let, pred prilagoditvami, ki smo jih zaradi epidemije covid-19 izvedli prejšnje leto. V primerjavi z lanskim letom je povprečno število absolutnih točk nižje in znaša 25,8 točke (lani: 27,39). Ocenjujemo, da je slabši rezultat (manjše število točk) spomladanskega roka SM 2022 bolj kot s slabšim znanjem povezan s pribitkom na neopravljen del nalog (manjkajoče točke), ki so ga imeli lanski maturanti in maturantke.

Komisija ugotavlja, da se ohranjajo razlike v povprečnih vrednostih med notranjim in zunanjim delom ocene, v prid notranjih ocen. Korelacija med obema deloma ocen je pozitivna, vendar je krivulja pri notranjem ocenjevanju pomaknjena v desno (višja povprečna ocena). Po mnenju komisije so razlike v ocenah posledica večje motivacije dijakov (artikulirano zanimanje) pri izbiri vsebin in večji stopnji interakcije med dijaki in profesorji.

6.2 Ocena kakovosti izpitnih pol

Komisija pri sestavi izpitnih pol upošteva priporočeno zastopanost taksonomskih stopenj tako pri strukturiranih kot pri esejskih nalogah. Večina zunanjih ocenjevalcev meni, da so naloge ustrezno sestavljene, vseeno pa nekatere naloge ocenjujejo kot pretežke ali nerazumljive, tako v izpitni poli 1 kot v izpitni poli 2. Nekateri ocenjevalci ocenjujejo, da so esejske naloge preveč »odprte« in jih je zato težko objektivno ocenjevati, posledično pa prihaja do razlik v ocenah ocenjevalcev. Komisija se je zato odločila, da bo v zvezi s tem izvedla interno evalvacijo izbranih nalog in pripravila predloge za izboljšave.

Komisija ugotavlja, da je v primerjavi z lanskim letom prišlo do spremembe glede predlogov prioritet v zvezi s tipi vprašanj. Več ocenjevalcev kot prejšnja leta je ocenilo, da je razmerje med različnimi tipi vprašanj primerno. Prednost bi dali vprašanjem odprtega tipa, nato vprašanjem s krajšimi odgovori sledijo vprašanja zaprtega tipa in na zadnjem mestu esejska vprašanja.

Na vprašanje, katere taksonomske ravni znanja kandidati slabše obvladajo, je, tako kot pretekla leta, največ zunanjih ocenjevalcev ocenilo, da imajo kandidati največ težav z interpretacijo in analizo.

6.3 Druge ugotovitve

Ocenjevanje je potekalo brez težav in zapletov. E-ocenjevanje zunanji ocenjevalci dobro obvladajo, v primeru nejasnosti poteka hitra in učinkovita komunikacija s pomočniki. Število izvedenskih pregledov je primerljivo s preteklimi leti (oziroma je nekoliko manjše), primerljiv je tudi delež pozitivno rešenih ugovorov.